

**Приватний вищий навчальний заклад
«Медико-Природничий Університет»**

м. Миколаїв

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна	Психологія сім'ї
Освітньо-професійна програма	Психологія
Освітньо-професійний ступінь	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	053Психологія
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Статус дисципліни	Обов'язкова
Форма навчання	Очна
Рік навчання/семестр	II рік, семестр 4
Кількість кредитів ECTS/ Обсяг	Кредитів 4 усього годин 120 лекцій 26 семінарські 22 самостійна робота 72
Викладач ПП	Венгер Г.С
Е-mail, контактний телефон викладача	
Посилання на сайт	
Консультації	За графіком впродовж навчального року
Анотація до курсу	Курс розроблено таким чином, щоби ознайомити студентів-психологів з еволюцією шлюбно-сімейних відносин в історичному контексті та закономірностями виникнення, функціонування та розпаду сімейних стосунків. Даний курс акцентує увагу на соціально-психологічні чинники стабільності подружніх та батьківсько-дитячих стосунків.
Мета та завдання курсу	Метою вивчення дисципліни «Психологія сім'ї» є ознайомлення студентів із психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); теоретична підготовка молоді до сімейного життя (виховна). Завдання курсу: сформулювати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин, розкрити особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки, висвітлити чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин, окреслити модель психологічно здорової сім'ї. Після завершення цього курсу студент буде: Знати: - предмет, об'єкт і завдання навчальної дисципліни «Психологія сім'ї»; - методологію соціально-психологічних досліджень проблем шлюбно-сімейних стосунків; - поняття «шлюб» і «сім'я» з точки зору представників різних психологічних напрямів та підходів;

	- форми організації шлюбно-сімейних стосунків в історичному контексті; - особливості функціонально-рольової структури сімейних відносин; - життєвий цикл сім'ї та динаміку сімейних відносин; - стилі і помилки у вихованні дітей у сім'ї; - причини сімейних і подружніх конфліктів, концепції та форми дестабілізації сімейних стосунків; - основні форми та методи психологічної допомоги дисфункційним сім'ям (подружжя, батьки, діти); Вміти: - розрізняти конфліктні, кризові і проблемні сім'ї; - розрізняти дисфункційні та функціонально неспроможні сім'ї; - виявляти рівень психологічного здоров'я сім'ї - проводити діагностичну та просвітницьку роботу з сім'єю; - проводити виховні бесіди/тренінги із старшокласниками, батьками з проблем підготовки до сімейного життя, профілактики і усунення конфліктних ситуацій у родині, виховання та розвитку дитини у сім'ї; надавати рекомендації членам родини з метою покращення психологічного мікроклімату у сім'ї, сприяння задоволенню потреб та гармонійному розвитку членів родини;
--	--

Програмні результати навчання

Під час вивчення дисципліни «Психологія сім'ї» у здобувачів вищої освіти мають сформуватися наступні компетентності:

Загальні:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові:

ФК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК 08. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

ФК 09. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

ФК 13. Здатність розробляти та реалізовувати типові програми, спрямовані на профілактику відхилень у соціальному та особистісному статусі, психічному та професійному розвитку людини.

ФК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

ФК 15. Здатність виявляти толерантність до міжкультурних форм самовираження й само здійснення індивідуальності, до несхожості наукових поглядів, методологічних підходів тощо.

У ході вивчення навчальної дисципліни можливі досягнуті ПРН:

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань для розуміння спеціальних розділів психології з метою майбутньої спеціалізації та освоєння міждисциплінарного зв'язку.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести,

опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги вимірювати індивідуальні та психологічні показники особистості. Це означає здатність оцінити зміни у розвитку психіки та коригувати їх.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх роз'яснення.

ПРН 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів відповідно до вимог замовника.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, що визначають професійну поведінку і стосунки з людьми в суспільстві.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Зміст курсу

№ з/п	ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.	2
2	Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.	2
3	Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.	2
4	Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене батьківство	2
5	Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства	2
6	Тема 6. Психологія материнства та татківства	2
7	Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.	2
8	Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною	2
9.	Тема 9. Психологія сімейного виховання	2
10.	Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.	2
11.	Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства	4
12.	Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.	2
13.	Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родин.	2
14.	Тема 14. Методи групової роботи з батьками.	4
	Усього:	32
№ з/п	ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.	2
2	Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.	2
3	Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.	
4	Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене батьківство	2
5	Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства	2

6	Тема 6. Психологія материнства та татківства	2
7	Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.	2
8	Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною	2
9	Тема 9. Психологія сімейного виховання	2
10.	Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.	2
11.	Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства	4
12.	Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.	2
13.	Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родин.	2
14.	Тема 14. Методи групової роботи з батьками.	4

	Усього:	32
№ з/п	ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття сім'ї та шлюбу в психології. Функції сім'ї.	4
2	Тема 2. Параметри сімейної системи. Сімейні ролі.	4
3	Тема 3. Психологія подружніх стосунків. Адаптація та сумісність партнерів.	
4	Тема 4. Поняття батьківства у психології. Усвідомлене батьківство	4
5	Тема 5. Поняття та види девіантного батьківства	6
6	Тема 6. Психологія материнства та татківства	6
7	Тема 7. Особливості дитячо-материнських стосунків.	8
8	Тема 8. Взаємини між батьком та дитиною	10
9	Тема 9. Психологія сімейного виховання	8
10.	Тема 10. Моделі психологічного супроводу батьківства.	6
11.	Тема 11. Соціально-психологічний супровід на різних етапах батьківства	8
12.	Тема 12. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.	4
13.	Тема 13. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей у повних та неповних родин.	4
14.	Тема 14. Методи групової роботи з батьками.	8
	Усього:	86

Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з загальної психології, вікової та соціальної психології, достатніх для сприйняття категоріального апарату психології сім'ї
Кореквізити	«Кризова психологія», «Психотерапія»
Постреквізити	Після дипломне навчання та також закладає фундамент для подальшого засвоєння здобувачами знань та вмінь з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за освітнім рівнем магістр
Методи навчання	Основними видами навчальних аудиторних занять є лекції та семінарські заняття . Лекційні форми занять передбачають

	застосування методів: 1. Пояснювально-ілюстративний. 2. Проблемне засвоєння матеріалу. Семінарські форми занять передбачають застосування методів: 1. Частково-пошуковий. 2. Дослідницький. 3. Інтерактивний: ділова гра, дискусії, тренінгові й коучингові методи. 4. Метод кейсів.
Засоби діагностики	Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань. У процесі навчання студентів використовуються наступні методи контролю: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи практичного контролю, дидактичні тести, спостереження, методи програмованого контролю. Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань студентами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється: • систематичний поточний контроль знань під час практичних занять у формі вибіркового усного опитування та практичних завдань, підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань. • модульний контроль у формі стандартизованого опитування за теоретичними питаннями, написання студентами поточних письмових тестових завдань, практичних завдань за означеними модулями та контрольної роботи.
Засоби контролю	поточний контроль, підсумковий контроль (іспит)
Перелік питань до підсумкового контролю вивчення курсу	
1. Предмет і завдання курсу психологія сім'ї. 2. Сім'я та шлюб, спільне та відмінне. 3. Функції сучасної сім'ї. 4. Типи сімей. 5. Основні напрямки підготовки до сімейного життя. 6. Психологія дошлюбного періоду, його функції. 7. Кохання у подружніх стосунках. 8. Психологічна сумісність як передумова стабільності сімейних стосунків. 9. Адаптаційні періоди подружнього життя. 10. Інтимність подружніх стосунків. 11. Подружня автономія 12. Підготовка до батьківства. 13. Планування сім'ї. 14. Ціннісні орієнтації подружньої пари. 15. Батьківські настанови та сподівання. 16. Складові батьківства «Батьківське ставлення». 17. Мотивація та розвиток батьківства. 18. Роль сім'ї у становленні особистості дитини. 19. Психологічні механізми впливу батьків на дітей. 20. Проблема та специфічні особливості родини як клієнта психологічної консультації.	

21. Схема психологічного аналізу сім'ї.
22. Методи соціально-психологічної діагностики родини.
23. Основні принципи і стадії процесу сімейного консультування.
24. Психотерапевтична робота з родиною: види, форми, стратегії.
25. Метод конструктивного спору як один із методів групової роботи з батьками.
26. Специфіка застосування та складності при реалізації.
27. Поняття повна/ неповна сім'я; прийомна сім'я, сім'я усиновителів, дитячий будинок сімейного типу тощо.
28. Сімейне виховання у повних та неповних сім'ях.
29. Специфіка виховання прийомних дітей.
30. Проблеми у вихованні дітей, з якими найчастіше стикаються прийомні батьки.
31. Поняття, критерії визначення неблагополучних сімей.
32. Психологічний супровід неблагополучної сім'ї.
33. Основні форми роботи психолога з батьками: індивідуальна та групова робота .
34. Особливості сімейного консультування.
35. Групова робота з батьками: основні напрями та задачі.
36. Методи групової роботи з батьками.
37. Потреби дитини на різних вікових етапах.
38. Специфіка психологічного супроводу батьків дитини-немовляти.
39. Психолого-педагогічний аспект роботизім'єздитиною дошкільного віку.
40. Специфіка супроводу сімей із дітьми шкільного віку.
41. Психологічний супровід сімей із підлітками.
42. Сім'я як виховний мікросоціум для дитини.
43. Поняття та специфіка педагогічної моделі допомоги сім'ї.
44. Соціальна модель та її місце в роботі психолога.
45. Психологічна (психотерапевтична) модель психологічного супроводу сім'ї: поняття та особливості застосування.
46. Медична модель: поняття та специфіка.
47. Поняття виховання в психології.
48. Особливості виховання дітей дошкільного віку.
49. Специфіка сімейного виховання дітей віком від 7 до 12 років.
50. Підліток у сім'ї: проблеми, виховні позиції батьків.
51. Порівняльна характеристика виховання дітей у різних країнах.
52. Поняття та характеристика психологічного супроводу.
53. Принципи психологічного супроводу.
54. Основні етапи та кроки здійснення психологічного супроводу.
55. Основні умови для здійснення психологічного супроводу.
56. Розвиток батьківства в онтогенезі чоловіка.
57. Мотивація батьківства: деструктивна, конструктивна.
58. Роль батька у житті та розвитку дитини.
59. Материнсько-дитячі взаємостосунки в контексті розвитку дитини.
60. Поняття, розвиток та види прив'язаностей.
61. Типологія матерів (К. Естес, О. Захаров, Г. Кліуд та Дж. Таунсенд).
62. Психологічні особливості феномена материнство: поняття, структура, становлення в процесі онтогенезу.
63. Психологічна готовність до материнства.
64. Психологія вагітності.
65. Феномен батьківства в психології: поняття, структура, становлення, мотивація.
66. Фактори, що впливають на формування батьківської ролі.
67. Поняття девіантного батьківства в психології.
68. Поняття та форми девіантного материнства.
69. Феномен девіантного батьківства в сучасності: форми, чинники виникнення.

70. Предмет і завдання курсу психологія сім'ї.
71. Сім'я та шлюб, спільне та відмінне.
72. Функції сучасної сім'ї.
73. Типи сімей.
74. Основні напрямки підготовки до сімейного життя.
75. Психологія дошлюбного періоду, його функції.
76. Кохання у подружніх стосунках.
77. Психологічна сумісність як передумова стабільності сімейних стосунків.
78. Адаптаційні періоди подружнього життя.
79. Інтимність подружніх стосунків.
80. Подружня автономія
81. Підготовка до батьківства.
82. Планування сім'ї.
83. Ціннісні орієнтації подружньої пари.
84. Батьківські настанови та сподівання.
85. Складові батьківства «Батьківське ставлення».
86. Мотивація та розвиток батьківства.
87. Роль сім'ї у становленні особистості дитини.
88. Психологічні механізми впливу батьків на дітей.
89. Проблематика та специфічні особливості родини як клієнта психологічної консультації.
90. Схема психологічного аналізу сім'ї.
91. Методи соціально-психологічної діагностики родини.
92. Основні принципи і стадії процесу сімейного консультування.
93. Психотерапевтична робота з родиною: види, форми, стратегії.
94. Метод конструктивного спору як один із методів групової роботи з батьками.
95. Специфіка застосування та складнощі при реалізації.
96. Поняття повна/ неповна сім'я; прийомна сім'я, сім'я усиновителів, дитячий будинок сімейного типу тощо.
97. Сімейне виховання у повних та неповних сім'ях.
98. Специфіка виховання прийомних дітей.
99. Проблеми у вихованні дітей, з якими найчастіше стикаються прийомні батьки.
100. Поняття, критерії визначення неблагополучних сімей.
101. Психологічний супровід неблагополучної сім'ї.
102. Основні форми роботи психолога з батьками: індивідуальна та групова робота .
103. Особливості сімейного консультування.
104. Групова робота з батьками: основні напрями та задачі.
105. Методи групової роботи з батьками.
106. Потреби дитини на різних вікових етапах.
107. Специфіка психологічного супроводу батьків дитини-немовляти.
108. Психолого-педагогічний аспект роботизім'єюздитиною дошкільного віку.
109. Специфіка супроводу сімей із дітьми шкільного віку.
110. Психологічний супровід сімей із підлітками.
111. Сім'я як виховний мікросоціум для дитини.
112. Поняття та специфіка педагогічної моделі допомоги сім'ї.
113. Соціальна модель та її місце в роботі психолога.
114. Психологічна (психотерапевтична) модель психологічного супроводу сім'ї: поняття та особливості застосування.
115. Медична модель: поняття та специфіка.
116. Поняття виховання в психології.
117. Особливості виховання дітей дошкільного віку.
118. Специфіка сімейного виховання дітей віком від 7 до 12 років.
119. Підліток у сім'ї: проблеми, виховні позиції батьків.

120. Порівняльна характеристика виховання дітей у різних країнах.
121. Поняття та характеристика психологічного супроводу.
122. Принципи психологічного супроводу.
123. Основні етапи та кроки здійснення психологічного супроводу.
124. Основні умови для здійснення психологічного супроводу.
125. Розвиток батьківства в онтогенезі чоловіка.
126. Мотивація батьківства: деструктивна, конструктивна.
127. Роль батька у житті та розвитку дитини.
128. Материнсько-дитячі взаємостосунки в контексті розвитку дитини.
129. Поняття, розвиток та види прив'язаностей.
130. Типологія матерів (К. Естес, О. Захаров, Г. Кліуд та Дж. Таунсенд).
131. Психологічні особливості феномена материнства: поняття, структура, становлення в процесі онтогенезу.
132. Психологічна готовність до материнства.
133. Психологія вагітності.
134. Феномен батьківства в психології: поняття, структура, становлення, мотивація.
135. Фактори, що впливають на формування батьківської ролі.
136. Поняття девіантного батьківства в психології.
137. Поняття та форми девіантного материнства.
138. Феномен девіантного батьківства в сучасності: форми, чинники виникнення.

Політика курсу

Навчальна дисципліна «Психологія сім'ї» є обов'язковою дисципліною для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія.

При вивченні навчальної дисципліни «Психологія сім'ї» здобувач виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу, що включають відвідування практичних занять, опрацювання інформаційних джерел та літератури, підготовку до занять, підготовку презентацій. Запізнені завдання (письмові роботи). Здобувачам вищої освіти, які вчасно не мають можливості скласти домашні завдання викладач надає можливість для їх повторного виконання й складання у визначеним ним термін.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи здобувачів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять. Відвідувати усі види навчальних занять; вчасно інформувати деканат про неможливість відвідувати навчальні заняття, складати (перескладати) екзамени, заліки тощо через поважні причини; подати підтверджувальні документи, що засвідчують поважну причину, яка унеможливила відвідування навчальних занять, складання (перескладання) екзаменів, заліків тощо; ліквідувати академічну заборгованість у встановлені терміни.

Література. Уся література, яку здобувачі вищої освіти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика оцінювання курсу

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного, кредитного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Підсумковий контроль проводиться для оцінки результатів навчання після закінчення вивчення дисципліни (семестровий контроль) або відокремлених за робочим навчальним планом модулів.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми поточного контролю усне опитування.

Під час вивчення даної дисципліни використовуються такі форми модульного (проміжного) контролю: письмова контрольна робота.

Під час вивчення даної дисципліни використовується така форма семестрового контролю: іспит. Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань студентами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється:

Поточне тестування														КР	СР	Іспит	Сума
ЗМ1				ЗМ2			ЗМ3		ЗМ4		ЗМ5						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14				
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	10	10	40	100

Форма підсумкового контролю – іспит на основі суми балів набраних за кожний кредит та складання власне іспиту.

Оцінювання знань студентів проводиться за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту(роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	задовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова

1. За ред. В. М. Поліщука. Психологія сім'ї: Підручник.- Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.

https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38814/1/V_Polishchuk_Pidruchnik_2021_IL.pdf

2. За заг. ред. О. М. Цільмак. Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі : навчально-наочний підручник.- Київ : Видавництво Ліра-К, 2020. 266 с. з іл.

<https://lira-k.com.ua/files/contents/12763.pdf>

3. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник К.: НАУ-друк 2010. 270 с.

4. Психологія сімейних зв'язів. Навчальний посібник. Під ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-

Центр, 2010. 280 с.

5. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

6. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Видання друге, змінене. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.

https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21440/1/posibnyk_simia%202021.pdf

7. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини та підвищення виховного потенціалу громади : методичні матеріали до тренінгу / за заг. ред. Г.Л. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2004. – 86 с.

https://childfund.org.ua/Uploads/Files/books_pdf/Usvidomlene_Batkivstvo.pdf

Допоміжна

1. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодох, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. – К.: НАУ, 2011. – 272 с. (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів).

2. Психологія сімейних взаємин : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Корольчук М.С., Криворучко П.П., Осьодло В.І., Грищенко Г.В. та ін.] ; за заг. ред. М.С. Корольчука. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 296 с.

3. Соціальна психологія груп : Хрестоматія / Укладачі: Ю.О. Бабаян, Г.В. Васильєва, Н.О. Євдокимова, І.М. Кучманіч, І.М. Хоржевська ; за заг. ред. Н.О. Євдокимової. – Миколаїв: «Іліон», 2013. – 638 с.

4. Ткалич М.Г. Гендерна психологія : навч. посіб. / М.Г. Ткалич. – К.: Академвидав, 2011. – 248 с. – (Серія «Альма-матер»).

Електронні ресурси

<http://books.google.com>

<http://pidruchniki.ws>

<http://studentam.net.ua/>

<https://scibook.net/>

<https://psihologia.info>

<https://psyfactor.org>